

ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

LEADERSHIP ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES OF ADMINISTRATORS OF LARGE EDUCATIONAL UNDER THE JURISDICTION OF NONGBUGLAMPHU PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

นัฐดนัย พนะละสิทธิ์^{*1}, กิจพิณัฐ อุสาโห²
Natdanai Panasit^{*1}, Kitpinit Usdho²

^{*1,2}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี

^{*1,2}Department of Educational Administration, Faculty of Educational Administration, Ratchathani university, Thailand

Corresponding author's e-mail: natdanai.90p@gmail.com^{*1}, Kitpinit.23@gmail.com^{*2}

Received: June 30, 2023

Revised: August 24, 2023

Accepted: August 31, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอน จำนวน 74 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย มีค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง .67–1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้โปรแกรม google form ได้รับตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีการกระจายตัวน้อย ($\bar{X} = 4.15$, S.D = .82) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านหลักความเสมอภาค รองลงมา คือ ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักการกระจายอำนาจ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักคุณธรรมและจริยธรรม 2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของแต่ละด้าน คือ ควรพัฒนาวิธีการดำเนินงานให้มีความรวดเร็ว ควรสำรวจความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปวิเคราะห์จัดทำแผนกลยุทธ์ใหม่และปรับปรุงกระบวนการทำงานต่อไป ควรมีการจำแนกกลุ่มผู้รับบริการและกำหนดกลยุทธ์ในการเข้าถึงผู้รับบริการ ควรมีการแสดงความโปร่งใสในองค์กรมากขึ้นหรือมีการจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในหน่วยงาน ควรส่งเสริมให้ผู้รับบริการทุกคนเข้าถึงการบริการได้อย่างเท่าเทียม ควรมีความมั่นใจและส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานเพิ่มการมีส่วนร่วมในการทำงานช่วยกันแก้ไขปัญหาในแต่ละด้านในหน่วยงาน ควรเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้แก่นักเรียนร่วมเป็นคณะทำงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และควรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีมากกว่านี้

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; หลักธรรมาภิบาล; ผู้บริหาร

Abstract

The purpose of this research was to investigate the level and approaches to develop leadership in accordance with the principles of good governance for school administrators. The informant was 74 teachers the IOC of questionnaire and interview was between .67 and 1.00. The reliability of collected data using the Google form program received a response of 100%. Descriptive analysis (percentage, mean and standard deviation and content analysis were employed. The findings revealed that: 1) The level of leadership accordance with school administrators' good governance principles. Overall was at a high level. There was less distribution. The principle of equality has the highest average, followed by the rule of law and the decentralization principle. Morality and ethics were the two aspects with the lowest average value. 2) Guidelines for developing leadership according to the of good governance for principles school administrators in each area should be developed quickly. Stakeholder satisfaction surveys should be conducted to formulate new strategic plans and improve work processes. There should be a classification of clients and strategies. The organization should demonstrate more transparency or provide technology for using within the organization. A all service should provide equally to recipients recipients to the equal. Increased participation in work should be encouraged to have better friendship outside speakers should be invited to educate students.

Keyword: leadership; good governance; administrator

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหารงานของรัฐเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพราะความก้าวหน้าด้านการสื่อสารเทคโนโลยี การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การปรับเปลี่ยนบทบาทของสังคม โดยนำหลักบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาลมาใช้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชน โดยรวม และสังคมไทยขับเคลื่อนไปกับระบบการบริหารงานที่ทำให้เกิดความแข็งแกร่งเพียงพอที่จะแข่งขันกับต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิวากร แก้วมณี. 2559, หน้า 23) หลักธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงาน และการปกครองในปัจจุบัน เพราะโลกปัจจุบันได้หันไปให้ความสนใจกับเรื่องของโลกาภิวัตน์ และหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดีมาขึ้นแทนการสนใจเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมดังแต่ก่อนเพราะกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจมีความสำคัญกระทบถึงกันการติดต่อสื่อสาร การดำเนินกิจกรรมในที่หนึ่งมีผลกระทบต่ออีกที่หนึ่ง การพัฒนาเรื่องของการเมืองการปกครองได้มุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น หากจะให้ประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน การมุ่งดำเนินธุรกิจหรือปฏิบัติราชการต่าง ๆ โดยไม่ให้ความสนใจถึงเรื่องของสังคม ประชาชน และสิ่งแวดล้อม จึงเป็นไปไม่ได้อีกต่อไป การบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเริ่มมีการนำไปปฏิบัติกันมากขึ้น (ธงชัย คล้ายแสง, 2562, หน้า 187) กระแสของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เกิดขึ้นในประเทศไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายครั้งในประเทศไทย มักมีการนำคำว่า ธรรมาภิบาล มากกล่าว ด้วยเหตุที่ผู้ปกครองผู้มีอำนาจมิได้ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล จนทำให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมือง ดังนั้น ธรรมาภิบาล

จึงมีความสำคัญมากขึ้น (ถวิลวดี บุรีกุล, 2561, หน้า 3) ซึ่งหลักธรรมาภิบาลเป็นกุญแจสำคัญที่นำมาใช้ในการบริหารเนื่องจากเป็นหลักการที่ครอบคลุมกว้างขวางทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารโดยสาระของหลักธรรมาภิบาล คือ การทำให้เกิดการจัดกรอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม ยุติธรรม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้เชิงประสิทธิผล เพื่อสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคม ภาครัฐต้องมีการปฏิรูปบทบาทหน้าที่ทัศนคติ ค่านิยม และวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยถือประโยชน์ของประชาชนเป็นจุดมุ่งหมายในการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับประชาชน และหน่วยงานอื่นได้อย่างราบรื่น (ทิวากร แก้วมณี, 2559, หน้า 23) ดังนั้นหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่รัฐบาลทุกคณะให้ความสำคัญและผลักดันให้หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน จึงส่งผลให้หน่วยงานกำกับดูแลองค์กรเอกชนและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เร่งดำเนินการส่งเสริมเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.), 2555, หน้า 117)

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ มีผู้บริหารควบคุม กำกับ ดูแลให้การดำเนินงานของบุคลากรมีการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพให้การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องนำหลักการต่าง ๆ มาบูรณาการร่วมกันเพื่อปรับใช้ในการบริหารและการดำเนินงาน (สุเมธ แสงนิมนวล, 2552, หน้า 28) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม มีความโปร่งใส การทำงานเกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด อันจะส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพ หากการศึกษามีคุณภาพย่อมเป็นที่แน่นอนว่าเยาวชนต้องมีคุณภาพตามไปด้วย เพราะมาตรฐานการศึกษาเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์ชาติประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนาคุณภาพของพลเมืองให้มีคุณลักษณะตามหลักค่านิยมพึงประสงค์ ซึ่งสังคมจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อเป็นกลไกในการรักษาคุณภาพของพลเมือง (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559, หน้า ก)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ภายใต้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยยึดหลักปฏิบัติตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) แต่จากการศึกษาผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ทั้งในด้านโอกาสทางการศึกษา ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านปัจจัยอื่น ๆ พบว่า ยังมีปัญหาที่จะต้องดำเนินการแก้ไขเร่งด่วน ดังนี้ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O - NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (NT) ด้านคณิตศาสตร์ ยังมีผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์ 3) การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนบางส่วนยังขาดประสิทธิภาพ สอนโดยไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี 4) ครูผู้สอนบางส่วนไม่นำกระบวนการและผลงานวิจัย มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพนักเรียน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับปรุงด้านหลักความรับผิดชอบ 5) ขาดผู้บริหารโรงเรียน ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก ขาดแคลน

งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ 6) อาคารสถานที่ของโรงเรียนบางโรงชำรุดทรุดโทรม สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษา เป็นความบกพร่องการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขาดการนำหลักความคุ้มค่าใช้ในการบริหาร จึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2565, หน้า 18)

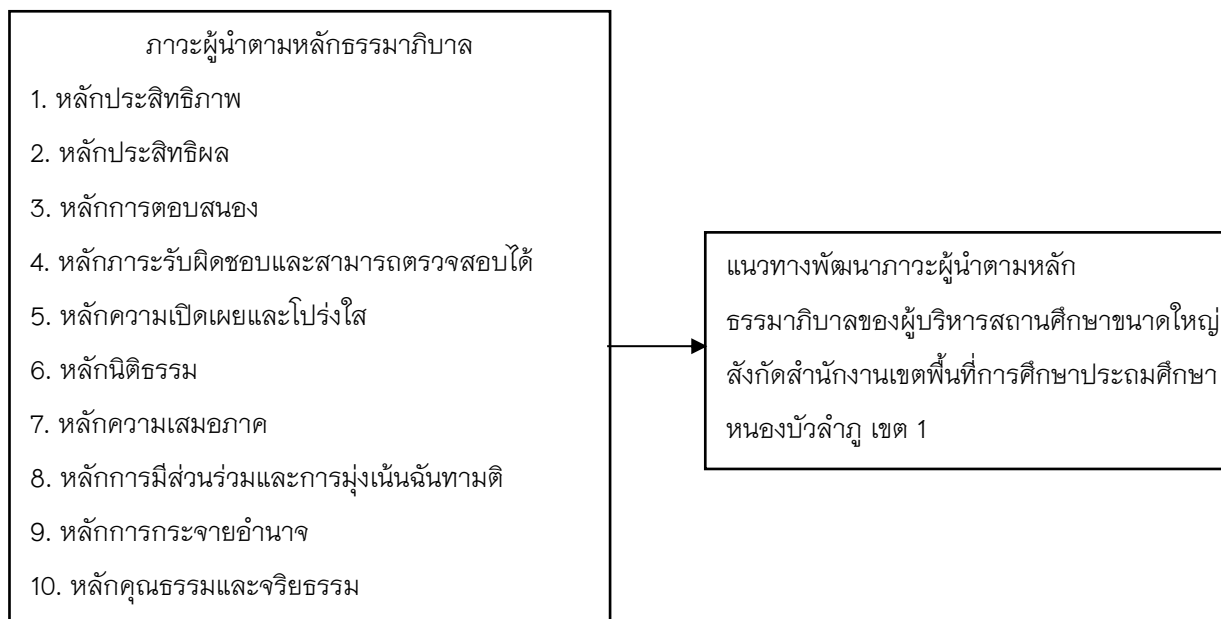
จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษา และนำข้อมูลจากการวิจัยไปวางแผนพัฒนางานด้านต่าง ๆ ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย นำแนวคิดของ(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555, หน้า 21-22) ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ 1) หลักประสิทธิภาพ (efficiency) 2.) หลักประสิทธิผล (effectiveness) 3) หลักการตอบสนอง (responsiveness) 4) หลักการรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถตรวจสอบได้ (accountability) 5) หลักความเปิดเผยและโปร่งใส (transparency) 6) หลักนิติธรรม (rule of law) 7) หลักความเสมอภาค (equity) 8) หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ (participation/consensus oriented) 9) หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) และ 10) หลักคุณธรรมและจริยธรรม (morality/ethics) สามารถอธิบายตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูที่ปฏิบัติงานที่สอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 74 คน จำแนกเป็น ครูไม่มีวิทยฐานะ 20 คน ครูชำนาญการ จำนวน 4 คน ครูชำนาญพิเศษ 50 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์คุณสมบัติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแนวความคิดของลิเคอร์ท (Likert's scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 121) ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับแบบสัมภาษณ์ได้นำผลจากการวิเคราะห์ตามขั้นตอนที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มาสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อหาคำตอบแนวทางภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน 2) สร้างแบบสอบถามแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณข้อความ ความชัดเจนของภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุง

แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือในด้านความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) และการใช้ภาษา (Wording) และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวัด (Index of item objective: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนของภาษาที่ใช้ 4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อหาความเชื่อมั่นกับประชากรผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นหาคุณภาพเครื่องมือ โดยตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .89 5) จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป 6) แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการหาคำตอบแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณมาตั้งคำถามสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาในลำดับต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดำเนินการโปรแกรม Google form เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้รับอีเมลแบบสอบถามตอบกลับทั้งหมด 74 คน คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจัดระเบียบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามตอนที่ 1 ได้แก่ สถานภาพ และประสบการณ์ในการทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) ข้อมูลระดับภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 121) 3) ข้อมูลแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) แบบสอบถามปลายเปิดและแบบสัมภาษณ์เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มหนองหาน 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามในรูปตารางและบรรยายประกอบดังตาราง 1

ตาราง 1 การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มหนองหาน 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการบริหารงาน แบบมีส่วนร่วม
1	ด้านหลักประสิทธิภาพ	4.16	.77	มาก
2	ด้านหลักประสิทธิผล	4.09	.81	มาก
3	ด้านหลักการตอบสนอง	4.10	.80	มาก
4	ด้านหลักการรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้	4.11	.74	มาก
5	ด้านหลักความเปิดเผยและโปร่งใส	4.10	.95	มาก
6	ด้านหลักนิติธรรม	4.27	.79	มาก
7	ด้านหลักความเสมอภาค	4.35	.69	มาก
8	ด้านหลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นจิตสำนึก	4.11	.86	มาก
9	ด้านหลักการกระจายอำนาจ	4.22	.81	มาก
10	ด้านหลักคุณธรรมและจริยธรรม	3.97	.82	มาก
	รวม	4.15	.82	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมากมีการกระจายตัวน้อย ($\bar{X} = 4.15$, S.D = .82) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านหลักความเสมอภาค ($\bar{X} = 4.35$, S.D = .69) รองลงมา คือ ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X} = 4.27$, S.D = .79) และด้านหลักการกระจายอำนาจ ($\bar{X} = 4.22$, S.D = .81) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักคุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X} = 3.97$, S.D = .82)

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของแต่ละด้าน คือ ควรพัฒนาวิธีการดำเนินงานให้มีความรวดเร็ว ควรสำรวจความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำไปวิเคราะห์จัดทำแผนกลยุทธ์ใหม่และปรับปรุงกระบวนการทำงานต่อไป ควรมีการจำแนกกลุ่มผู้รับบริการและกำหนดกลยุทธ์ในการเข้าถึงผู้รับบริการ ควรมีการแสดงความโปร่งใสในองค์กรมากขึ้นหรือมีการจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงาน ควรส่งเสริมให้ผู้รับบริการทุกคนเข้าถึงการบริการได้อย่างเท่าเทียม ควรมีความมั่นใจและส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานเพิ่มการมีส่วนร่วมในการทำงานช่วยกันแก้ไขปัญหาในแต่ละด้านในหน่วยงาน ควรเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้แก่นักเรียนร่วมเป็นคณะทำงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และควรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีมากกว่านี้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 สามารถอภิปรายผล ได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. ระดับภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

หนองบัวลำภู เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผลเช่นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของเปรมมิกา อ่อนธานี (2559, หน้า 134) พบว่า การศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยของอภิญา นนทโคตร (2559, หน้า 206) พบว่า สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นโดยภาพรวม ผลการวิจัยของวิไลรัตน์ ฝ่ายดี (2559, หน้า 134) พบว่า สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอดาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 อยู่ในระดับมาก

2. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 สามารถสรุปผลได้แต่ละด้าน ดังนี้ 2.1) ด้านหลักประสิทธิภาพ ควรพัฒนาวิธีการดำเนินงานให้มีความรวดเร็ว (นายกานต์ โง้นทอง, 2566) และควรมีการนิเทศตรวจสอบระบบการทำงานอยู่เสมอและหาทางแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ 2564, หน้า 86-87) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักประสิทธิภาพมีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาวิธีการดำเนินงานให้มีความรวดเร็ว 2.2) ด้านหลักประสิทธิผล ควรสำรวจความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปวิเคราะห์จัดทำแผนกลยุทธ์ใหม่และปรับปรุงกระบวนการทำงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ 2564, หน้า 86-87) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักประสิทธิผล มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำมากำหนดแผนกลยุทธ์ และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและทำความเข้าใจถึงความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ชัดเจน (เรืองชัย ชุมพล และกานต์ โง้นทอง, 2566) 2.3) ด้านหลักการตอบสนอง ควรมีการจำแนกกลุ่มผู้รับบริการ และกำหนดกลยุทธ์ในการเข้าถึงผู้รับบริการ รองลงมา คือ ควรมีการรับฟังเสียงของผู้ปกครองผ่านการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมนำไปสู่การให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และควรมีการสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ 2564, หน้า 86-87) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักการตอบสนอง มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารควรมีการจำแนกกลุ่มผู้รับบริการ และกำหนดกลยุทธ์ในการเข้าถึงผู้รับบริการ และควรสร้างปฏิสัมพันธ์กับประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และรับฟังและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนำไปเชื่อมโยงกับการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ (เรืองชัย ชุมพล, 2566), (ชัยณรงค์ ไชโย, 2566) 2.4) ด้านหลักการรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน และร่วมกันวางแผนกรอบแนวทางการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ 2564, หน้า 86-87) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักการรับผิดชอบ มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่

อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน และร่วมกันวางแผนกรอบแนวทางการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงานแต่ละช่วงของแผนงานหรือโครงการโดยมีการประเมินโอกาสที่จะเกิดปัญหาและผลกระทบต่าง ๆ (เรื่องชัย ชุมพล และกานต์ โง้นทอง, 2566) 2.5) ด้านหลักความเปิดเผยและโปร่งใส ควรมีการแสดงความโปร่งใสในองค์กรมมากหรือมีการจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในหน่วยงาน รองลงมา คือ ควรแสดงการจัดซื้อจัดหา อุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีให้เข้ายุคดิจิทัลแสดงความโปร่งใสในหน่วยงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (พระนัฐกิจ ปุญญธาริ, 2564, หน้า 106) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า ด้านหลักความโปร่งใส มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารแสดงความโปร่งใสเปิดเผยข้อมูลต่อเพื่อนร่วมงาน และควรแสดงการจัดซื้อจัดหา อุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีให้เข้ายุคดิจิทัลแสดงความโปร่งใส และควรมีการพัฒนากระบวนการเผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ 2564, หน้า 86-87) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า หลักความเปิดเผยและโปร่งใส มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนากระบวนการเผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพ และควรมีการชี้แจงรายละเอียดที่สามารถเปิดเผยได้ พร้อมสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทราบถึงการดำเนินงานต่าง ๆ (เรื่องชัย ชุมพล และกานต์ โง้นทอง, 2566), (ชัยณรงค์ ไชโย, 2566) 2.6) ด้านหลักนิติธรรม ควรเพิ่มความเชื่อมั่นในเพื่อนร่วมงานและปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานลดความขัดแย้งในหน่วยงานเพิ่มการมีส่วนร่วมในงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (พระนัฐกิจ ปุญญธาริ, 2564, หน้า 106) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักนิติธรรม มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารควรมีความเชื่อมั่นในเพื่อนร่วมงานและปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานลดความขัดแย้งในหน่วยงานเพิ่มการมีส่วนร่วมในงาน 2.7) ด้านหลักความเสมอภาค ควรส่งเสริมให้ผู้รับบริการทุกคนเข้าถึงการบริการได้อย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ 2564, หน้า 86-87) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า หลักความเสมอภาค มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้รับบริการทุกคนเข้าถึงการบริการได้อย่างเท่าเทียม และส่งเสริมให้ผู้รับบริการทุกคนเข้าถึงการบริการได้อย่างเท่าเทียม มีการวิเคราะห์กำหนดมาตรฐานกระบวนการทำงานขององค์กรให้มีความเสมอภาค (เรื่องชัย ชุมพล, 2566) 2.8) ด้านหลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ ควรมีความมั่นใจและส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานเพิ่มการมีส่วนร่วมในการทำงานช่วยกันแก้ไขปัญหาในแต่ละด้านในหน่วยงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (พระนัฐกิจ ปุญญธาริ, 2564, หน้า 106) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า หลักการมีส่วนร่วม มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีส่วนร่วมในวางแผนการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนทั้งในขั้นตอนการศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ (เรื่องชัย ชุมพล และกานต์ โง้นทอง, 2566), (ชัยณรงค์ ไชโย, 2566) 2.9) ด้านหลักการกระจายอำนาจ ควรเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้แก่นักเรียนร่วมเป็นคณะทำงานในกิจกรรม

ต่าง ๆ ของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ 2564, หน้า 86-87) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักการกระจายอำนาจ มีแนวทางพัฒนา คือ หลักการกระจายอำนาจผู้บริหารสถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา และ 2.10) ด้านหลักคุณธรรมและจริยธรรมควรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีมากกว่านี้ ควรสื่อสารกันอย่างเป็นมิตร ตลอดจนนำหลักจริยธรรมมาเป็นหลักในการบริหาร (กานต์ โง้นทอง, 2566) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ 2564, หน้า 86-87) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า หลักคุณธรรมและจริยธรรม มีแนวทางพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี

องค์ความรู้ใหม่

การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการเพื่อให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งหลักธรรมาภิบาล (good governance) เป็นหลักการที่สำคัญหลักการหนึ่ง ในการบริหารงานและการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน โดยการศึกษาและนำแนวคิดหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555, หน้า 21-22) มาประยุกต์ใช้ ซึ่งได้กำหนดไว้ 10 ด้าน ได้แก่ 1) หลักประสิทธิภาพ (efficiency) 2.) หลักประสิทธิผล (effectiveness) 3) หลักการตอบสนอง (responsiveness) 4) หลักการรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ (accountability) 5) หลักความเปิดเผยและโปร่งใส (transparency) 6) หลักนิติธรรม (rule of law) 7) หลักความเสมอภาค (equity) 8) หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ (participation/consensus oriented) 9) หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) และ 10) หลักคุณธรรมและจริยธรรม (morality/ethics)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรตัดขั้นตอนการดำเนินงานที่ไม่จำเป็น โดยการนิเทศและตรวจสอบในทุกขั้นตอนว่ามีส่วนใดที่ทำให้การดำเนินงานล่าช้า

1.2 ผู้บริหารควรจัดช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนต่าง ๆ เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจัดประชุมชมรมศิษย์เก่า การรับความคิดเห็นทางออนไลน์ เป็นต้น

1.3 ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับใช้ ให้เหมาะสม เช่น การรวบรวมข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ การใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เป็นต้น

1.4 ผู้บริหารควรกำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติ เมื่อโรงเรียนเกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ เช่น ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างปกติ

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารพัฒนาระบบการเผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดทำเพจ ประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์โรงเรียน การประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในชุมชน การติดป้ายประชาสัมพันธ์ หน้าโรงเรียน เป็นต้น

1.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาตนเอง เช่น การอบรม พัฒนาตนเอง การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เป็นต้น

1.7 ผู้บริหารควรสนับสนุนด้านความเสมอภาคปฏิบัติงานโดยยึดมั่นในความถูกต้องเป็นหลัก และไม่เลือกปฏิบัติ

1.8 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมีบทบาทได้ทั้งทางตรง คือ ร่วมเป็นคณะทำงานในกิจกรรมต่าง ๆ และทางอ้อม คือ ร่วมวางแผนทางการดำเนินงาน กำหนดนโยบายโรงเรียน

1.9 ผู้บริหารควรแต่งตั้งผู้มี ส่วนได้เสียจากชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาการศึกษ

1.10 ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างมีความสุข เกิดความร่วมมือในการทำงาน ส่งผลให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

2.2 ศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ โง้นทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสงเปลือย วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ. (สัมภาษณ์ 12 พฤษภาคม 2566). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2564). การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ปรินญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยณรงค์ ไชโย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกใหญ่ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ. (สัมภาษณ์ 12 พฤษภาคม 2566).
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2559). ภาวะผู้นำคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ไคมอนด์ กราฟิก กรุ๊ป.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2561). หลักธรรมาภิบาลจากแนวคิดสู่การปฏิบัติในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทิวากร แก้วมณี. (2559). ธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.
- ธงชัย คล้ายแสง. หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. วารสารวิจัยวิชาการ, 2,(2), 187.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปาลิตา ธนะกุลภาติน. (2563). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน. สิกขาวารสารศึกษาศาสตร์. 7(2), 139.
- เปรมมิกา อ่อนธานี. (2559). แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- พระนัฐกิจ ปุณฺณธาริ. (2564). ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น, *วารสารพุทธศึกษาและวิจัย*, 7(3), 105–116.
- วิไลรัตน์ ฝ้ายดี. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางใน อำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2565*. หนองบัวลำภู: กลุมนโยบายและแผนฯ. สืบค้นวันที่ 25 มิถุนายน 2565.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหาร* กิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สุเมธ แสงนิมมว. (2552). *ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.
- อภิญญา นนทโคตร. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 4(16), 206.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.